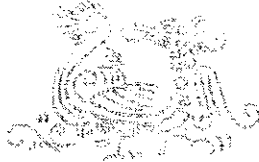

KOREA

Hye-On Kim

Siegfried Hoppe-Graff

POGLĄDY MŁODZIEŻY KOREAŃSKIEJ NA PRAWA I OBOWIĄZKI¹

1. Założenia wstępne

Kilku wybitnych psychologów z zachodnich środowisk naukowych sformułowało tezę, że niektóre kluczowe elementy procesów dojrzewania są uniwersalne i występują u młodzieży we wszystkich krajach i kulturach. Jean Piaget uważa, na przykład, że wszyscy młodzi nabywają zdolności formalnego lub abstrakcyjnego myślenia. W latach 60. i 70. David Elkind w szeregu swych prac pokazał, że zdolność ta polega na coraz większych umiejętnościach autorefleksji i analizy innych ludzi. Natomiast Robert Selman w roku 1980 sformułował tezę o występowaniu pięciu faz w rozwoju umysłowym w odniesieniu do świadomego „rozumienia społecznego”. Wreszcie, Erik Erikson uzyskał sławę dzięki teorii, według której najważniejszym zadaniem lat młodości jest ukształtowanie własnej niezależnej tożsamości. Oczywiście, obydwa te procesy — rozwój świadomego „rozumienia społecznego” i niezależnej tożsamości — są współzależne.

Nasze badania, dotyczące młodych ludzi i sposobu rozumienia przez nich swych praw i obowiązków zostały oparte na założeniu, że kształtowanie się abstrakcyjnego myślenia i potrzeba nowego zdefiniowania swego ja prowadzą do uświadamiania sobie własnych stosunków z innymi osobami, jak też istnienia reguł i instytucji społecznych. Z naszego punktu widzenia, myślenie o prawach i obowiązkach opiera się na zdawaniu sobie sprawy z ograniczeń i obowiązków jednostki w świecie społecznym.

¹ Autorzy przedstawiają tutaj pierwszy, roboczy opis części swoich najnowszych badań, przygotowany specjalnie dla naszego rocznika, za co Redakcja składa im podziękowanie. Pełny opis, z niezbędnym aparatem naukowym, zostanie opublikowany w terminie późniejszym.

W istocie rozwój rozumienia praw i obowiązków wśród młodzieży nigdy przedtem nie był systematycznie badany w Korei ani w Niemczech. Zatem nasze badania przeprowadzone w 1999 roku w obu tych krajach miały charakter pionierski: były one pierwszą próbą zarysowania głównych cech pojmowania tych koncepcji w obydwu kulturach. Byłoby oczywiście możliwe rozpoczęcie tych badań od postawienia pewnych konkretnych hipotez, na przykład, związanych z polemiką dotyczącą różnic między tymi dwiema kulturami (na przykład, orientacją indywidualistyczną lub kolektywistyczną), dla późniejszego ich sprawdzenia. Zdecydowaliśmy się jednak najpierw zebrać i przeanalizować konkretne dane, gdyż interesowały nas bardziej fakty niż teoretyczne koncepcje. Naszym celem był przede wszystkim opis, jak młodzież w obu tych krajach postrzega koncepcję praw i obowiązków.

2. Opis badań

Tabela 1 przedstawia skład badanych grup. W Korei testom poddano 116 uczniów z klas 7, 9 i 11, a w Niemczech 124 uczniów z klas 6, 8 i 10. Uczęszczali oni do gimnazjum lub liceum i mieli od 12 do 16 lat. Dodajmy, że w Korei podział na gimnazjum i liceum rozpoczyna się dopiero od 10 klasy.

Tabela 1.

	Szkoła	6/7 dziewczeta	12 chłopcy	8/9 dziewczeta	14 chłopcy	10/11 dziewczeta	16 chłopcy
KOREA	Gimnazjum	17	20	20	19	10	10
	Liceum	—	—	—	—	10	10
NIEMCY	Gimnazjum	11	9	11	9	14	8
	Liceum	11	9	11	9	16	6

Kwestionariusz użyty w badaniach przedstawiał się następująco² :

Prawa:

1. „Każdy człowiek ma określone prawa”. Jest to uznawane zarówno w odniesieniu do dorosłych jak i do dzieci i młodzieży. Proszę po kolei spisać swoje prawa. Proszę rozpocząć od najważniejszego, potem wymienić mniej ważne, itd.

² Tu przedstawiona została tylko jego część odnosząca się bezpośrednio do tematu tego studium, gdyż był on nieco szerszy.

2. „Czy są jakieś prawa, których nie masz, ale chciałbyś mieć?” Proszę spisać je po kolei.
3. „Czy to dobrze czy źle, że nie masz pewnych praw?” Proszę zaznaczyć właściwą odpowiedź i wyjaśnić, poprzez dokończenie zdania.
- 4a. „Kto ustanawia prawa dorosłych?”
- 4b. „Kto ustanawia twoje prawa?”
5. „Wyobraź sobie, że musisz wytłumaczyć, czym są prawa, komuś, kto nic nie wie o tym, co to znaczy mieć prawa. Spróbuj zakończyć następujące zdanie: *Posiadać prawo do czegoś, to znaczy, że...*”

Odpowiedzialność/Obowiązki:

Pytania podobne, na przykład:

„Ludzie nie tylko mają prawa, ale również obowiązki i ponoszą odpowiedzialność. Odnosi się to zarówno do dorosłych, jak dzieci i młodzieży. Wypisz po kolei swoje obowiązki oraz za co odpowiadasz...”

Zwrócić trzeba uwagę na pewne kwestie terminologiczne. Koreańskie słowo *kwonri* odpowiada niemieckiemu słowu *Recht*, i oba znaczą „prawo” (do czegoś). Natomiast koreański termin *uimu* i niemiecki *Pflicht*, podobnie obejmują dwa aspekty: odpowiedzialności i obowiązku. I one też były używane w niemieckiej i koreańskiej wersji kwestionariusza (co nastroczało pewne trudności w polskim przekładzie).

Dane zostały zebrane latem 1999 roku w Lipsku (Niemcy) i w Mokpo (Korea). Zostały przeprowadzone podczas zwyczajnych lekcji. Badani potrzebowali 30–45 minut na wypełnienie kwestionariusza.

Analizę danych rozpoczęto od podziału na kategorie, co uczyniliśmy wspólnie. Staraliśmy się zatem uwzględnić pewne różnice kulturowe. Początkowo uwzględnialiśmy różnice płci, ponieważ jednak stwierdziliśmy brak powtarzających się różnic, w dalszych analizach pominęliśmy te różnice.

3. Wyniki i wnioski

Wszystkie tabele i liczby przedstawiają proporcje uczestników w danej próbie, podających różne kategorie odpowiedzi. Pomimo że tematem tego studium są koreańskie koncepcje praw i obowiązków, zamieszczamy tu również, dla porównania, dane dotyczące Niemiec. Dzięki temu łatwiej dostrzec specyficzne cechy koreańskich koncepcji.

Różnice w proporcjach pomiędzy koreańską i niemiecką próbą zostały porównane za pomocą testu Chi-kwadrat; istotne statystycznie są różnice oznaczone w tabelach jako: * ($p < 05$); ** ($p < 01$).

Tabela 2.

Przedstawia najczęściej udzielane przez ankietowanych kategorie odpowiedzi, na pytanie: „Co oznacza posiadać prawo do czegoś?” (w %).

KATEGORIA	KOREA	KLASY			NIEMCY	KLASY		
	Ogółem	6	8	10	Ogółem	6	8	10
Robić to, co chcę	17	30	3	18	5**	6	8	2
Uprawnienie (w tym):	8	14	3	8	57**	42	47	79
a) mieć zezwolenie na robienie czegoś	4	8	0	5	18**	33	17	7
b) jest to legalne	4	5	3	3	39**	8	31	71
Samodzielność	26	22	32	23	36	25	42	40
Obowiązki	23	11	22	36	18	22	14	19
Jest to właściwe	16	14	16	18	1**	0	0	2
Godność i reputacja	24	24	22	26	9**	8	17	2

Tabela przedstawia proporcje ogólne grup narodowych i poszczególnych grup wiekowych w różnych kategoriach odpowiedzi. Jak widać, wielu koreańskich nastolatków we wszystkich przedziałach wiekowych wiąże prawa z samodzielnością, godnością i reputacją. Na przykład, następujące odpowiedzi zostały zaliczone do kategorii „samodzielność”:

- „To znaczy, że jest się uważany za osobę samodzielną” lub
- „To znaczy, że można samemu podejmować decyzje”.

Odpowiedzi typu: „Jestem akceptowany jako członek społeczeństwa”, „czuję się dumny”, „życie jest wygodne, jeżeli ma się prawa”, zostały zaliczone do kategorii „godności i reputacji”.

Dla kwestii samodzielności, godności i reputacji nie dostrzega się jakichś zauważalnych zmian następujących wraz z wiekiem, natomiast świadomość obowiązków zwiększa się wyraźnie u starszej młodzieży. Dla szesnastolatków odpowiedzialność jest najważniejszym aspektem koncepcji praw. Człowiekowi Zachodu może się wydać zaskakujące kojarzenie „posiadania praw” z „właściwym zachowaniem” i „przyzwoitością”, ale jeden na sześciu Koreańczyków tłumaczył sens praw następująco:

- „Żyć przyzwoicie”, lub
- „Żyć odpowiednio do swojej roli społecznej”.

Porównanie z danymi niemieckimi pozwala zauważyć jeszcze jeden główny aspekt koreańskich koncepcji. Młodzież tamtejsza nie bierze pod uwagę prawnego wymiaru praw jednostki, który dominuje natomiast w ro-

zumowaniu młodzieży niemieckiej. Ponad 50% Niemców udzieliło bowiem odpowiedzi typu:

- „Posiadać prawa to znaczy móc robić różne rzeczy”;
- „Nikt nie może cię ukarać”;
- „Możesz robić różne rzeczy i nie przejmować się tym, co powiedzą inni”;
- „Wszystko, co robisz, jest legalne”.

Dla młodzieży niemieckiej z kolei przyzwoite zachowanie, godność i reputacja nie wiążą się z prawami jednostki.

Myślenie o własnych prawach dla młodych Koreańczyków oznacza przede wszystkim zastanawianie się nad sobą: nad swoją samodzielnością, obowiązkami, godnością i reputacją. Te różnice nie są wcale błahie w porównaniu z danymi niemieckimi. Dla młodzieży niemieckiej bowiem „posiadanie praw” nie włącza refleksji nad samym sobą, lecz jest ukierunkowane na rodzaj podejmowanych działań: czy wolno je wykonywać, czy też nie; czy są one zgodne z prawem, czy też nie.

Potwierdzają ten wniosek odpowiedzi na pytanie: „Kto decyduje o twoich prawach?” Wtedy również młodzi Koreańczycy myślą przede wszystkim o sobie.

Tabela 3.

Odpowiedzi na pytania: „Kto decyduje o twoich prawach?” oraz „Kto decyduje o prawach dorosłych?” (w %)

KATEGORIE	„TWOJE PRAWA”		„PRAWA DOROSŁYCH”	
	KOREA	NIEMCY	KOREA	NIEMCY
„Ja sam” lub „sami dorośli”	53	12**	82	1
„Rodzice” lub „rodziny”	18	76**	0	—
„Dorośli” (nie rodzice)	29	2**	—	—
„Społeczeństwo” i „politycy”	10	7	14	—
Państwo i jego prawo	3	64**	3	8
Nauczyciel albo pracodawca	5	18**	0	—

Ponad 50% ankietowanych Koreańczyków odpowiedziało, że ludzie sami decydują o swoich prawach. W istocie państwo i prawo stanowiące przez jego władze — czyli aspekty prawne — nie były tutaj brane pod uwagę. Odpowiedzi niemieckich rówieśników idą dokładnie w przeciwnym

kierunku: prawa jednostki nie pochodzą od niej samej, lecz są ustalone przez państwo i jego prawo (a także przez rodziców i rodzinę). Po raz kolejny widzimy, że tylko w przypadku Koreańczyków koncepcja praw jednostki jest wiązana z czymś „we wnętrzu osoby”, nie zaś z regułami zewnętrznymi.

Bez wnikania w szczegóły chcemy zauważyć, że koreańskie odpowiedzi na pytania dotyczące obowiązków/odpowiedzialności pasują do tej interpretacji. Najczęściej wymieniane kategorie, stanowiące w sumie ponad 50% odpowiedzi, to „odpowiedzialność” (w sensie ścisłym, 28%) i „godność oraz reputacja” (24%). Ponownie, jeden na dwóch Koreańczyków odpowiadał więc, że on sam, albo sami ludzie, decydują o swych obowiązkach (a nie prawo czy państwo)³. Całkowicie odmiennie prawo i państwo były najważniejszą kategorią dla niemieckich ankietowanych.

Ktoś mógłby polemizować twierdząc, że ogólna definicja praw i obowiązków to jedna sprawa, a uświadomienie sobie własnych praw i obowiązków — to coś zupełnie innego. Popatrzmy zatem na Tabelę 4 przedstawiającą odpowiedzi na pytania: „Wymień najważniejsze z praw, jakie realnie masz?” i „Jakie są najważniejsze prawa, które chciałbyś mieć?”

Tabela 4.

	Prawa, które młodzież ma		Prawa, które młodzież chciałaby mieć	
	KOREA	NIEMCY	KOREA	NIEMCY
Samodzielność i szacunek	35	13**	29	16*
Określone prawa sfery osobistej (w tym) a) likwidacja ograniczeń związanych z wiekiem	19	8**	38	53*
Prawo do zaspakajania potrzeb bytowych (w tym) a) możliwość kształcenia się	13	11	3	3
Prawa podstawowe-prawa obywatelskie	8	3	1	0
„Życ przyzwoicie”-Przyzwoitość	22	63*	14	19
	9	2*	—	—

³ Można w tym dostrzec wpływy tradycji konfucjańskiej, zgodnie z którą obowiązki, czy powinności społeczne, są wprawdzie niejako „naturalne” (jak podstawowe „prawa naturalne” w myśli zachodniej), lecz ich przyjmowanie na siebie jest świadomym aktem woli jednostki. I to ona ostatecznie decyduje, które z nich będzie realizować i jakie priorytety przyjmuje. Tradycji tej obca jest natomiast zupełnie koncepcja „praw jednostki” (czy innego podmiotu). Prawa stanowiące przez państwo dotyczyły zaś przede wszystkim aparatu urzędniczego, nie obywateli-poddanych, ponadto zaś były zazwyczaj tajne, lud więc nie mógł ich nawet znać (poza szczególnymi przypadkami publicznie ogłaszanych zakazów). (Uwaga Redakcji — K.G.)

Jak widać, najistotniejszą kategorią dla Koreańczyków jest samodzielność i szacunek. Jeden na trzech koreańskich nastolatków odpowiedział: Moim najważniejszym prawem jest:

- „być akceptowanym z uwzględnieniem moich zdolności”;
- „mieć możliwość zachowywania się, tak jak chcę”;
- „nie musieć słuchać uczniów ze starszych klas”; i tym podobne.

Trzeba zauważyć, że nie dyskutujemy o tym, czy koreańska młodzież jest naprawdę samodzielna i cieszy się poszanowaniem, jakiego pragnie, gdyż odnotowujemy tu tylko jej własne odczucia. Wydaje nam się, że ktoś znający realia życiowe młodzieży w Niemczech i w Korei mógłby oczekiwać, że to właśnie dla Niemców, a nie dla Koreańczyków, samodzielność powinna być kluczowym prawem, jakim się cieszą. Jednak na podstawie wszystkich danych, które wcześniej przedstawiliśmy, na pierwszym miejscu potrzeb niemieckiej młodzieży znajdują się wyraźnie prawa podstawowe i obywatelskie (to jest aspekty prawne funkcjonowania jednostki w społeczeństwie)⁴.

W sferze pojmowania obowiązków także znajdujemy przeciwstawne podejścia Koreańczyków i Niemców.

Tabela 5

Odpowiedzi na pytanie: „Jakie są twoje najważniejsze obowiązki?” (w %)

KATEGORIA	KOREA	NIEMCY
Przestrzeganie prawa i ograniczeń związanych z wiekiem	7	7
Obowiązki w domu i w szkole (łącznie z obecnością na lekcjach)	18	73**
Nauka i rozwój własnej osobowości	38	3**
Respektowanie odpowiedzialności i powinności moralnych	3	2
Okazywanie szacunku, troska o innych i przyjacielski stosunek	20	12
Dodatkowa kategoria: Jasne wskazywanie obowiązków wobec rodziny	23	—

⁴ Zjawisko sygnalizowane tu przez autorów można objaśnić stosunkowo prosto. Młodzież niemiecka cieszy się nader szeroką samodzielnością i rzadko może się skarżyć na nadopiekuńczość rodziców zajętych swoimi sprawami. Wpaja się jej natomiast nieustannie, że swobody obywatelskie i demokratyczne są najcenniejszą zdobyczą współczesnych Niemiec i świata zachodniego. Natomiast młodzi Koreańczycy mają w swoich mocno zintegrowanych rodzinach i w szkołach bardzo mały zakres swobody, a ich matki bardzo często grzeszą nadmierną troskliwością, o czym ci sami autorzy piszą w drugim zamieszczonym tu studium. Nic dziwnego, że to im nieco ciąży, zaś prawa obywatelskie są w Korei ważne raczej dla elit niż zwykłych ludzi, którzy mają inne troski. (Uwaga Redakcji - K.G.)

Jak widać, największe znaczenie dla Koreańczyków ma nauka i rozwój własnej osobowości. Typowe odpowiedzi to:

- „moim głównym obowiązkiem są dobre wyniki w szkole”;
- „uczyć się”;
- „stać się dobrym człowiekiem”.

Ten wyraźny nacisk na obowiązek uczenia się i na samodoskonalenie różni się od konkretnych, wymienianych obowiązków szkolnych, na przykład:

- „pisanie sprawdzianów”;
- „nie spóźnianie się na lekcje”;
- „nie przeszkadzanie innym uczniom”.

Zgodnie z przedstawioną powyżej interpretacją, wnosimy zatem, że w opinii Koreańczyków koncepcja obowiązków (i odpowiedzialności) włącza refleksję nad samym sobą jako osobą. W tym przypadku dotyczy to samodoskonalenia i postępów tak w szkole, jak i poza nią⁵. Młodzież niemiecka natomiast przede wszystkim zwracała uwagę na „świat zewnętrzny” i na określone w nim działania: konkretne obowiązki w szkole i w domu. Najczęściej udzielaną odpowiedzią była: „Moim najważniejszym obowiązkiem jest chodzenie do szkoły”. Wskazuje też ona wyraźnie na formalno-prawne podejście do swych obowiązków, a pomijanie sfery życia wewnętrznego i własnej osobowości⁶.

4. Podsumowanie

Dla młodych Koreańczyków posiadanie pewnych praw wiąże się ze sferą osobową i związkami społecznymi jednostki, i to one właśnie są elementem kluczowym koncepcji praw. Kiedy zaś myślą o odpowiedzialności/obowiązkach, koncentrują się na aspektach łączących się z samooceną i własnym „moralnym ja”.

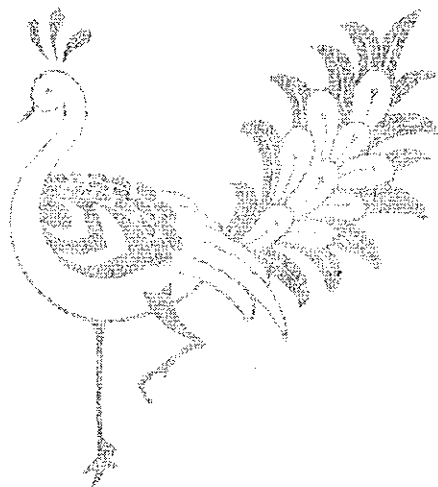
⁵ Przypomnijmy, że samodoskonalenie i czynienie postępów w eliminacji własnych błędów oraz słabości, wymagające umacniania dyscypliny wewnętrznej — były centralnymi zaleceniami buddyzmu i konfucjanizmu (Redakcja — K.G.).

⁶ Wyniki tych badań ukazują w zupełnie nowym świetle odmienne pojmowanie wolności w Azji Wschodniej. Podczas gdy na Zachodzie nacisk kładziemy na uwolnienie od ograniczeń zewnętrznych, czy osiągnięcia jakichś celów w świecie zewnętrznym, w Azji Wschodniej zdaje się dominować koncepcja „wolności wewnętrznej”. Centralną kwestią jest w niej przewycięzanie wewnętrznych ograniczeń jednostki w procesie jej samodoskonalenia. Wolność uzyskuje się zatem, czy poszerza, zwalczając ograniczenia swego ja, swoje egoistyczne dążenia, pożądania, ciasny indywidualizm, a wyzwalając swój umysł i stając się „bardziej społecznym”. Zarazem takie pojmowanie wolności umożliwia głębsze zrozumienie omawianej tu kwestii praw jednostki (red. K.G.).

Jak zaproponował Turiel w swojej teorii moralnego rozwoju, częścią „moralnego uspołecznienia” jednostki jest nabywanie zdolności rozróżniania różnych sfer reguł społecznych. Na przykład, sfera moralności może zostać oddzielona od sfery konwenansów, a ta ostatnia — od sfery osobowej. Jeśli zastosujemy to podejście do naszych danych, to okaże się, że prawa i odpowiedzialność/obowiązki przynależą do innych sfer dla młodzieży niemieckiej i koreańskiej. W przypadku Koreańczyków, koncepcje te są powiązane ze standardami moralnymi życia przyzwoitego i godnego szacunku. Dla Niemców zaś są to kwestie dozwolania przez prawo i legalności.

Interesującym tematem dla przyszłych badań byłoby prześledzenie, czy te wyniki badań nad młodzieżą koreańską można odnieść także do innych krajów Azji Wschodniej.

Tłumaczenie: Karolina Linda Potocka
Opracowanie redakcyjne: Krzysztof Gawlikowski

KOREA

Waldemar J. Dziak

KIM IR SEN — POCZĄTKI POLITYCZNEJ KARIERY

Od 1946 roku, kiedy to Federacja Artystyczna Północnej Korei opublikowała pierwszą nieoficjalną wersję życiorysu Kim Ir Sena autorstwa Han Sol-ya, aż do śmierci „Wielkiego Wodza” w lipcu 1994 roku, hagiograficzne biografie Kima rozrastały się nie tylko objętościowo, ale obejmowały coraz to wcześniejsze lata jego życia. Zgodnie z zasadą, że dzisiejszy „olbrzym” i „tytan” nie mógł być wczoraj politycznym karłem, wszelkie oceny działalności Kima winny być dokonywane wedle aktualnej pozycji i reputacji wodza, przy zachowaniu w badaniach historycznych kryterium „wyższej prawdy” i „wyższej konieczności”, tj. aktualnie obowiązującej linii politycznej. Rekonstruuując drogi i bezdroża młodzieńczej kariery Kim Ir Sena musimy stale pamiętać, że poruszamy się w obszarze historii nierzeczywistej, w świecie świadomego fałszerstwa, kłamstwa, spreparowanych mitów i legend, w których bardzo trudno oddzielić fakty od politycznej mistyfikacji i oczyścić je od propagandowego nalotu. Wysiłek i trud badacza porównać tedy trzeba do pracy paleontologa, który dysponując tylko fragmentem szkieletu prehistorycznego gada pragnie odtworzyć jego wygląd i codzienne obyczaje.

Kim Song-ju urodził się 15 kwietnia 1912 roku w wiosce Mangyonde (wówczas Namri) w gminie Kopchen, powiat Tedon, prowincja Południowy Phenian¹. Według hagiograficznych biografii Kima imię Son Ju nadał

¹ Data i miejsce urodzin Kim Ir Sena to jedne z nielicznych faktów w młodzieńczej biografii Kima, co do których istnieje pełna zgodność wszystkich badaczy, zob.: Baik Bong, *Kim Il Sung, Biography*, vol.1, Beirut 1973, s.12; Kim Ir Sen, *Kratkaja biografija*, t. 1, Phenian, 1973, s.1; *Zarys działalności rewolucyjnej Towarzysza Kim Ir Sena*, Phenian 1971, s.5; Dae-Sook Suh, *Kim Il Sung, The North Korean leader*, Columbia University Press, New York 1988, s. 333; S. A. Seiler, *Kim Il-song, 1941-1948, The creation of a legend. The building of a regime*, University Press of America, Lanham, New York-London 1994, s. 19; R.A. Scalapi-